

ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

УДК 615.2:338.46

<https://doi.org/10.24959/sphhcj.23.307>

А. А. КОТВИЦЬКА, М. О. СУВОРОВ

Національний фармацевтичний університет
Міністерства охорони здоров'я України, м. Харків

ОЦІНКА ЯКОСТІ І РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РОБОТИ РЕГУЛЯТОРНИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ ОБІГУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

Мета – оцінити якість та результативність роботи регуляторних органів у сфері обігу лікарських засобів (ЛЗ).

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження стали дані наукових публікацій, статистичні звіти, результати власних досліджень, зокрема опитування представників керівних посад суб'єктів господарювання у фармацевтичному секторі сфери охорони здоров'я. Використано методи соціологічного опитування, описової статистики, графічного аналізу, узагальнення даних.

Результати дослідження. За результатами вивчення світового і вітчизняного досвіду оцінювання діяльності державних регуляторних органів запропоновано систему якісних показників ефективності їхньої роботи. Відповідно до розробленої анкети проведено анонімне опитування представників управлінської ланки з досвідом роботи не менше 5 років в організаціях та підприємствах, що провадять фармацевтичну діяльність. Визначено, що діяльність органів державної влади за показниками якості та доступності регуляторних послуг, а також загальних принципів їх надання у сфері обігу ЛЗ респонденти вважають задовільною. Проте потребує покращення робота регуляторних органів зі скаргами споживачів їхніх послуг, а також виконання регуляторних функцій у питаннях контролю за промоцією ЛЗ та їх рекламою.

Висновки. Отже, на основі одержаних результатів цього етапу дослідження можна стверджувати про задовільний рівень діяльності регуляторних органів у сфері обігу ЛЗ з погляду отримувачів їхніх послуг. Разом із тим, зважаючи на світовий досвід використання підходів до оцінювання державних органів щодо надання послуг фізичним особам та суб'єктам господарювання, вважаємо за потрібне розробити уніфіковану процедуру комплексного оцінювання ефективності діяльності цих органів шляхом самооцінки та оцінки стейкхолдерами за тотожними показниками.

Ключові слова: регуляторні органи; регуляторні послуги; обіг лікарських засобів; оцінка доступності та якості послуг.

А. А. КОТВИЦЬКА, М. О. СУВОРОВ

National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine, Kharkiv

ASSESSMENT OF THE QUALITY AND EFFECTIVENESS OF THE WORK OF REGULATORY AUTHORITIES IN THE FIELD OF DRUG CIRCULATION

Aim. To assess the quality and effectiveness of the work of regulatory authorities in the field of drug circulation.

Materials and methods. The study was based on data from scientific publications, statistical reports, results of our own research, including a survey of representatives of senior management positions of business entities in the pharmaceutical sector of the healthcare sector. The methods used were a sociological survey, descriptive statistics, graphical analysis, and data generalization.

Results. Based on the results of the analysis of international and domestic experience in assessing the activities of state regulatory authorities, a system of qualitative indicators for assessing the effectiveness of their work was proposed. According to the questionnaire developed, an anonymous survey was conducted among representatives of the management level with at least 5 years of experience in organizations and enterprises engaged in a certain area of pharmaceutical activity. It was found that according to the indicators of assessing the general principles of providing regulatory services in the field of circulation of medicines, quality and availability of regulatory services, the activities of public authorities were assessed at a satisfactory level. It was determined that the work of regulatory authorities with complaints from consumers of their services needed to be improved, and the level of performance of regulatory functions in controlling the promotion of medicines and their advertising was also necessary to be improved.

Conclusions. Thus, based on the results obtained at this stage of the study, it can be stated that the level of activity of regulatory authorities in the field of circulation of medicinal products is satisfactory from the point of view of the recipients of their services. At the same time, taking into account the world experience of using approaches to assess state bodies in providing services to individuals and legal entities, we consider it necessary to develop a unified procedure for conducting a comprehensive assessment of the effectiveness of regulatory authorities by self-assessment and stakeholder assessment of regulatory services using the same performance indicators.

Keywords: regulatory authorities; regulatory services; circulation of medicines; assessment of accessibility and quality of services.

Постанова проблеми. Основною метою сучасної правової демократичної держави є забезпечення суспільства (фізичних та юридичних осіб) високоякісними послугами. Такий підхід, на нашу думку, можливий за умов зміни пріоритетів у діяльності держави та принципів взаємовідносин між владою і громадянами, що повинні базуватись на прозорості, доступності та якості послуг, що їх надають державні органи. Отримувачів таких послуг не треба розглядати як залежних у відносинах з владою. Стосовно публічних суб'єктів – органів державної влади та органів місцевого самоврядування – їхня діяльність має бути спрямована насамперед на задоволення потреб суспільства [1-3]. Отже, одним із пріоритетних напрямів розвитку в Україні є послідовна демократизація відносин між органами державної влади та суспільством з метою захисту та сприяння реалізації прав, свобод і законних інтересів громадян, а також ефективного захисту їх у разі порушення.

За даними соціологічних досліджень, більшість українців оцінила якість надання державних послуг як низьку або середню, однак не виникає сумніву, що послуги державних органів вимагають суворого дотримання законності, ефективного і відповідального управління, високої кваліфікації спеціалістів, які здійснюють управління цими послугами, а також надають їх [4, 5].

Згідно із положеннями Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», **регуляторна політика** – це «напрямок державної політики, спрямований на вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення

втручання держави в діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, що здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України» [6].

Фармацевтичний сектор є невід'ємною складовою системи охорони здоров'я, і його безперебійне та ефективне функціонування є важливою соціальною функцією держави, тому в більшості країн світу фармацевтична діяльність є об'єктом державного регулювання [7-9]. Основною метою такого регулювання є допуск на ринок безпечних та якісних ЛЗ [7-10]. Кожна держава самостійно розробляє регуляторну політику щодо обігу ЛЗ, яка повинна відповідати Національній лікарській (фармацевтичній) політиці.

Проведення постійного моніторингу та контролю роботи надавачів регуляторних послуг є одним із способів створення та підтримки на належному рівні якості надання цих державних послуг [1, 3]. І фармацевтичний сектор сфери охорони здоров'я не є винятком. А отже, з метою забезпечення повноцінної реалізації державної політики та надання якісних послуг регуляторними органами у сфері обігу ЛЗ необхідним є оцінювання якості і результативності роботи цих органів за всіма напрямками з використанням методів самооцінки та соціологічного опитування споживачів регуляторних послуг [7-10].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі вітчизняні вчені розглядають питання оцінки якості, ефективності та результативності діяльності органів державної влади та надання адміністративних послуг населенню [1-3]. У фармацевтичній діяльності регуляторну політику розглянуто щодо її місця в системі державного управління охороною здоров'я і фармацією [7, 10, 11], визначено пріоритетні напрями

удосконалення державного та суспільного регулювання у фармації [12].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Попри широкий спектр досліджуваних різними авторами аспектів регуляторної політики у сфері обігу ЛЗ в Україні, аналізу роботи регуляторних органів у фармацевтичному секторі сфери охорони здоров'я достатньої уваги не приділяли.

Формулювання цілей статті. Мета нашого дослідження – оцінити якість та результативність роботи регуляторних органів у сфері обігу ЛЗ.

Викладення основного матеріалу дослідження. В Україні базовою основою для формування методології якісного надання державних регуляторних послуг є чинна система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015, основні принципи якої: орієнтація на потреби й очікування замовників; лідерство; задіяність персоналу; процесний підхід; ухвалення рішень на підставі фактичних даних; керування взаємовідносинами.

Як свідчать результати аналізу, система надання державних регуляторних послуг уповноваженими органами в зарубіжних країнах і в Україні відрізняється за принципами, змістом і цілями функціонування. У світовій практиці надання державних послуг, як правило, забезпечують за принципом додержання порядку, а цілями функціонування систем державних послуг є забезпечення необхідного рівня соціальних гарантій у суспільстві. Щодо змісту діяльності, то його визначають як досягнення

результату з мінімальними витратами. Вітчизняну практику державних регуляторних послуг, на відміну від закордонного досвіду, реалізують з переважанням дозвоільного принципу, а система державних послуг функціонує здебільшого для виконання контрольної функції над суспільством [14-16].

З огляду на вимоги міжнародного стандарту ДСТУ ISO 9001:2015, методологія оцінювання якості послуг та діяльності суб'єктів надання державних послуг, на думку фахівців, повинна передбачати визначення таких основних її елементів (рис. 1) [1, 3].

За результатами групування якісних характеристик оцінювання роботи державних органів влади пропонуємо вимірювати їх відповідно до показників, що формуються в системі взаємодії стейкхолдерів цих послуг з персоналом регуляторних органів (рис. 2).

Відповідно до Настанови СТ-Н МОЗУ 42-1.1:2013 «Лікарські засоби. Належна регуляторна практика» під час здійснення державного регулювання обігу ЛЗ запроваджують такі основні регуляторні функції:

- ліцензування виробництва, оптової та роздрібною торгівлі, імпорту ЛЗ;
- сертифікація виробництва ЛЗ;
- інспектування виробництва ЛЗ;
- проведення аудитів установ та організацій, які виконують доклінічні дослідження та клінічні випробування, та аудитів системи фармаконагляду;
- державна реєстрація ЛЗ, зокрема експертиза матеріалів на ці ЛЗ;
- державний контроль якості ЛЗ;

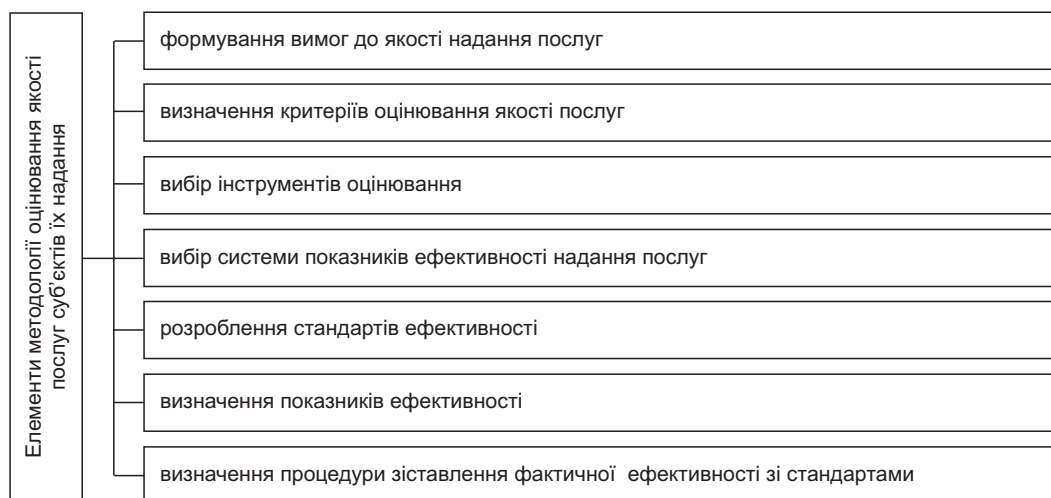

Рис. 1. Основні елементи методології оцінювання якості державних послуг та діяльності суб'єктів їх надання

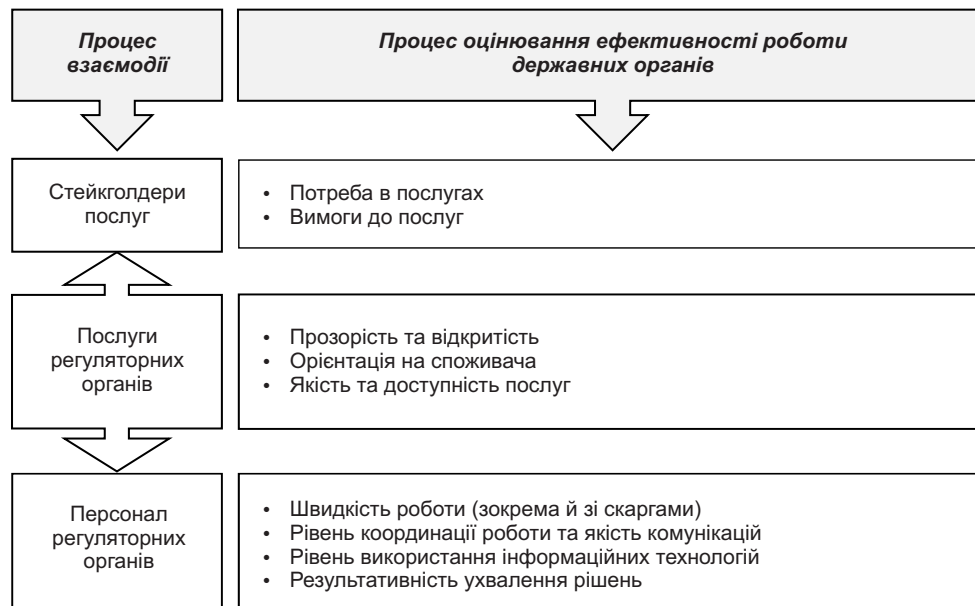

Рис. 2. Система якісних показників оцінювання ефективності роботи державних органів

- контроль за просуванням (промоцією) ЛЗ на ринку;
- контроль за рекламою ЛЗ;
- фармаконагляд стосовно безпеки ЛЗ [13].

Зазначені функції окреслюють перелік адміністративних послуг у сфері регулювання обігу ЛЗ, які потребують оцінки на відповідність міжнародним стандартам якості надання таких послуг. Зважаючи на перелік показників, за якими рекомендовано оцінювати ефективність роботи державних органів та основні функції державного регулювання обігу ЛЗ, ми розробили анкету та опитали споживачів адміністративних послуг. В опитуванні взяли участь 139 респондентів, які мають досвід роботи не менше 5 років на керівних посадах підприємств, установ та організацій, що провадять фармацевтичну діяльність за різними напрямками. Загальну характеристику респондентів наведено на рис. 3.

У результаті вивчення сфери професійної діяльності респондентів з'ясовано, що більшість працює у роздрібному сегменті фармацевтичного ринку (є керівниками аптечних закладів різного рівня), найменша частка опитаних – представники з фармаконагляду (рис. 4).

Відповідно до структури опитувальник передбачав загальні питання щодо надання послуг регуляторними органами у сфері обігу ЛЗ (I блок) та питання щодо оцінки ефективності роботи регуляторних органів за

напрямами регулювання (II блок). Відповіді стосовно питань II блоку надавали ті респонденти, які є споживачами конкретних послуг.

За результатами аналізу відповідей першого блоку питань визначено, що більшість (84,9 % опитаних) вважає роботу регуляторних органів у сфері обігу ЛЗ загалом ефективною. Із цим на питання *“Якою мірою, на Вашу думку, реалізуються права громадянськості у сфері державного регулювання обігу ЛЗ в Україні?”* майже 85 % відповіли, що реалізуються вони частково, і лише 10 % зазначили повну реалізацію прав.

Зауважимо, що за показником прозорості надання регуляторних послуг думки респондентів розділились майже рівномірно – 56,4 % опитаних вважають, що принцип прозорості повноцінно реалізовано, а 43,6 % – що не дотримано. Наявність клієнтоорієнтованого підходу та задовільність і достатність нормативної бази зазначили понад 70 % опитаних (рис. 5).

Якщо говорити про оцінку доступності регуляторних послуг, то, за відповідями респондентів, вона становить 3,4 бала за п'ятибальною шкалою. Необхідно зазначити, що доступність на рівні 2 балів оцінив кожний п'ятий респондент. Якість регуляторних послуг становить пересічно 3,6 бала, а на рівні 2 балів, що є досить низьким показником, її оцінив кожний восьмий (рис. 6).

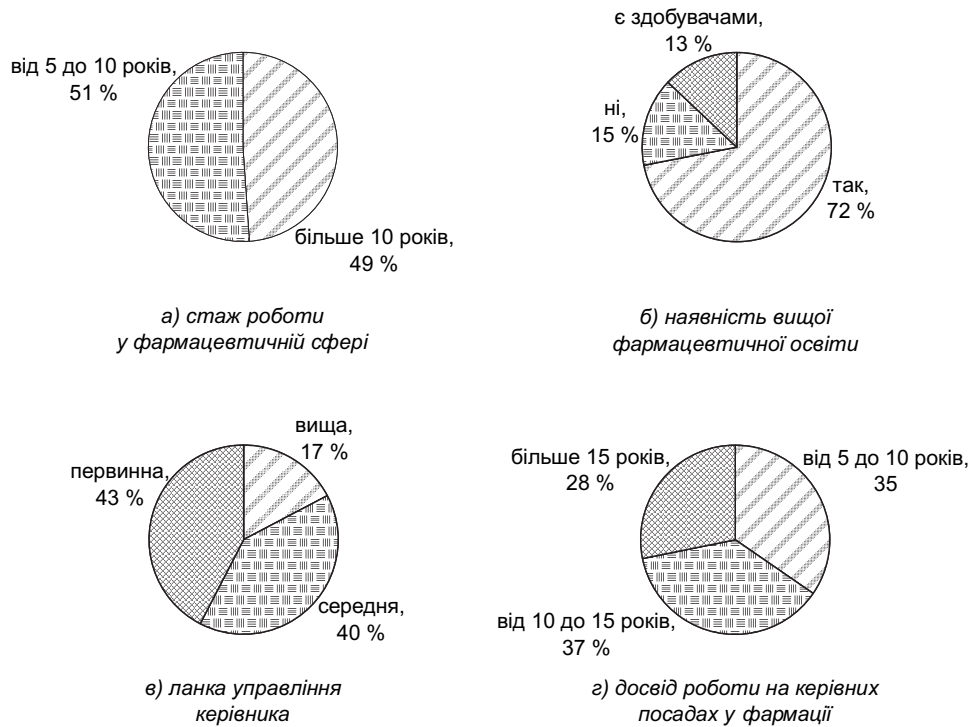

Рис. 3. Загальна характеристика респондентів

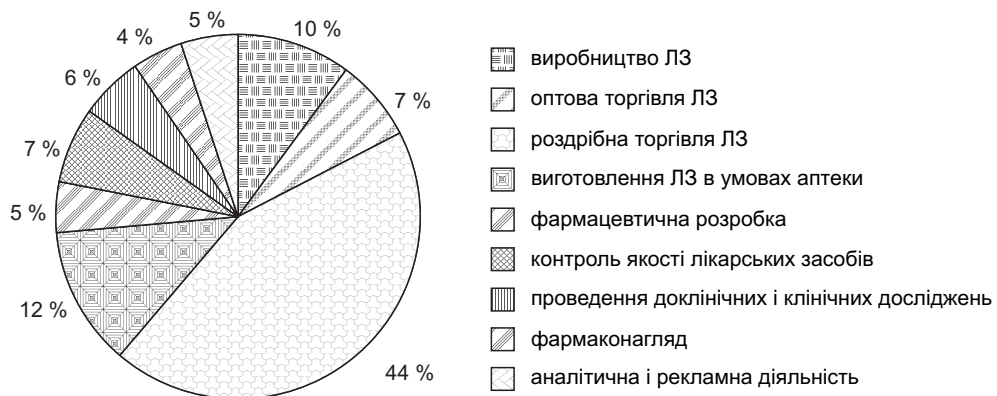

Рис. 4. Розподіл респондентів за сферами професійної діяльності

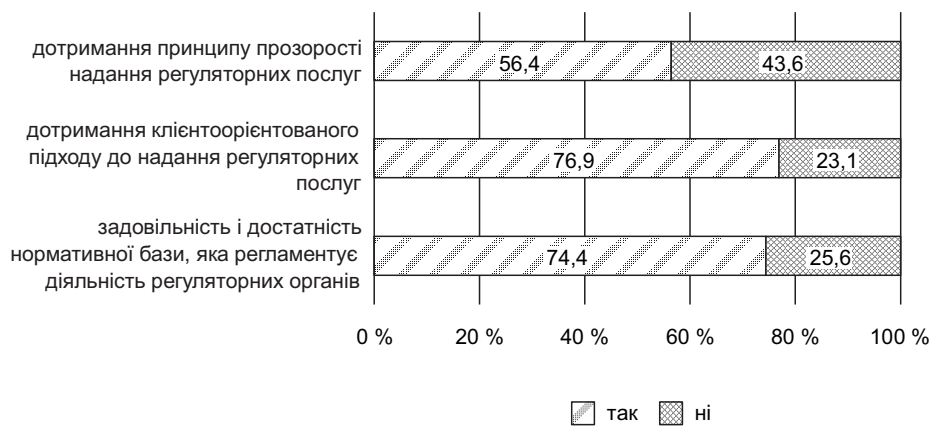

Рис. 5. Результати оцінювання загальних принципів надання регуляторних послуг у сфері обігу ЛЗ

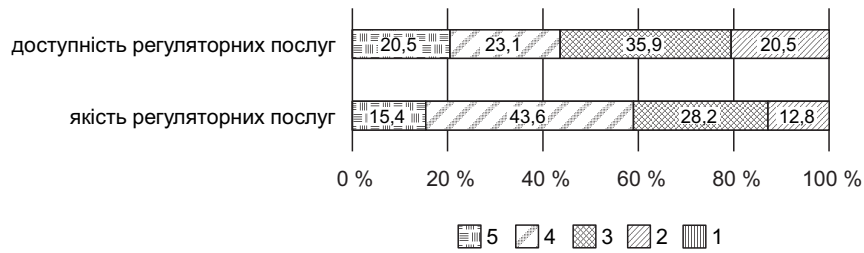

Рис. 6. Результати оцінювання якості та доступності регуляторних послуг

Наступною складовою анкетного опитування було оцінити персонал регуляторних органів у фармацевції за показниками якості комунікацій, швидкості роботи, професійності та компетентності. З огляду на те що саме через персонал регуляторних органів стейкхолдери формують сприйняття і оцінюють ефективність регуляторної

системи загалом, важливо забезпечити процес надання послуг професійним і якісним супроводом. Як свідчать результати аналізу відповідей респондентів, першочергового вдосконалення потребує процедура опрацювання скарг (рис. 7).

Результати оцінювання респондентами належності виконання основних регуляторних

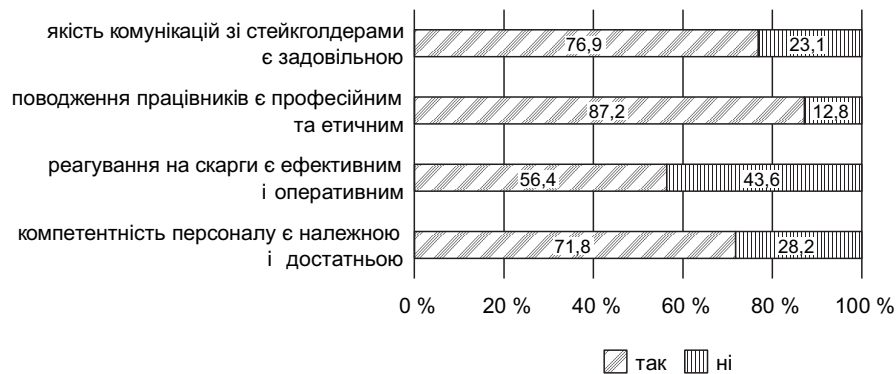

Рис. 7. Результати оцінювання роботи персоналу регуляторних органів у фармацевції

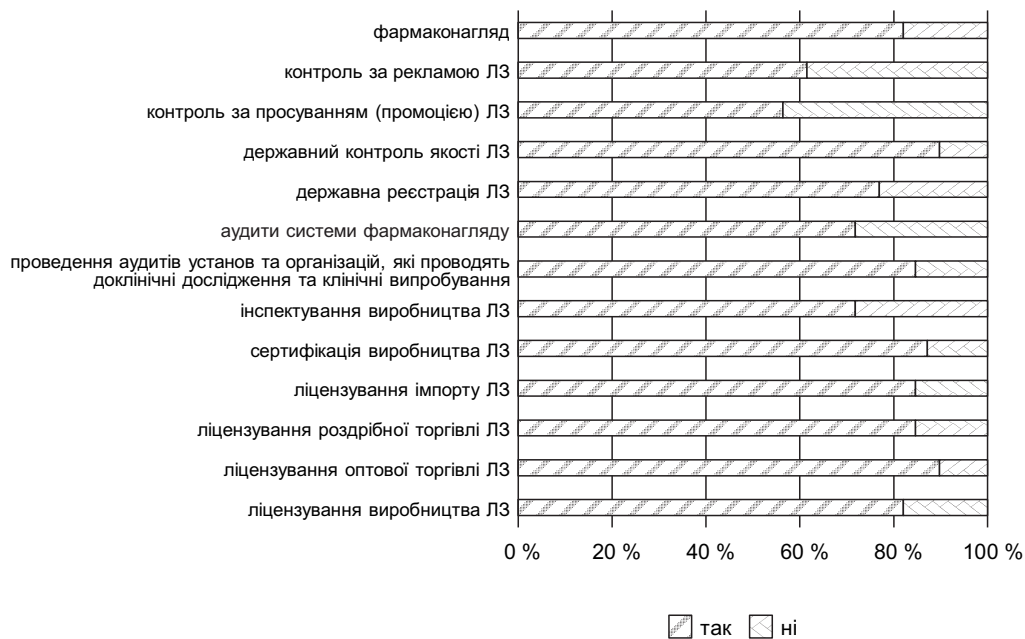

Рис. 8. Результати оцінювання стейкхолдерами належності виконання основних регуляторних функцій у сфері обігу ЛЗ

функцій у сфері обігу ЛЗ за окремими напрямами свідчать про недостатність їх реалізації під час промоції та реклами ЛЗ (рис. 8). Цей факт можна пояснити тим, що зазначений напрям регуляторної діяльності має подвійне регулювання і контроль – відповідно до положень законодавства щодо обігу ЛЗ та законодавства щодо реклами та конкуренції. Тому, на наш погляд, актуальним є більш детальний аналіз ролі і функцій усіх регуляторних державних органів щодо діяльності суб'єктів господарювання, яка пов'язана з промоцією та рекламою ЛЗ.

Узагальнюючи результати дослідження, можемо констатувати, що загалом рівень діяльності регуляторних органів у сфері обігу ЛЗ з погляду стейкхолдерів є задовільний. Проте з огляду на світовий досвід використання підходів до оцінювання державних органів стосовно надання послуг фізичним та юридичним споживачам вважаємо за потрібне розробити уніфіковану процедуру комплексного оцінювання ефективності діяльності регуляторних органів шляхом самооцінки та оцінки стейкхолдерами за тотожними показниками. Однією з головних умов задоволення вимог є врахування інтересів споживачів послуг – фізичних та юридичних осіб, тому, на нашу думку, необхідно створити сучасну систему державного управління, сформувати підходи, які задовольняють потреби споживачів. Така система, безперечно, сприятиме підвищенню довіри суспільства до органів державного

управління, а також підвищенню стабільності суспільства.

Висновки. За результатами аналізу світового і вітчизняного досвіду оцінювання діяльності державних регуляторних органів запропоновано систему якісних показників оцінювання ефективності їхньої роботи.

Відповідно до мети дослідження щодо оцінювання якості та результативності роботи регуляторних органів у сфері обігу ЛЗ проведено анонімне опитування представників управлінської ланки з досвідом роботи не менше 5 років в організаціях та підприємствах, що провадять фармацевтичну діяльність.

З'ясовано, що за показниками якості, доступності та загальних принципів надання регуляторних послуг у сфері обігу ЛЗ діяльність органів державної влади респонденти оцінюють задовільно.

Визначено, що покращення потребує робота регуляторних органів зі скаргами споживачів їхніх послуг, а також виконання регуляторних функцій у питаннях контролю за промоцією та рекламою ЛЗ.

Перспективи подальших досліджень. З огляду на результати дослідження вважаємо перспективним напрямом подальших наукових розвідок розроблення адміністративних регламентів і стандартних операційних процедур з надання регуляторних послуг у сфері обігу ЛЗ та взаємодії зі споживачами.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Перелік використаних джерел інформації

1. Інструменти забезпечення ефективності, результативності та якості діяльності органів державної влади / М. Канавець (кер. авт. кол.), Ю. Лихач, А. Кукуля, О. Бутенко, Ю. Єрченко ; за заг. ред. В. Купрія. Київ : Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2019. 178 с.
2. Козаченко В. Ю. Запровадження критеріїв оцінювання якості надання публічних послуг. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 16. С. 82–86.
3. Легеза Є. О. Концепція публічних послуг: адміністративно-правовий аспект : дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07 "Адміністративне право і процес: фінансове право: інформаційне право". Запоріжжя, 2017. 511 с.
4. Бригілевич І. Діяльність ЦНАП та оцінка якості надання адміністративних послуг : практ. посіб. Київ, 2017. 40 с.
5. Дашборд із результатами першої всеукраїнської оцінки якості адмінпослуг. URL: <https://center.dia.gov.ua/rezultati-perso-i-vseukrainskoi-ocinki-akosti-adminposlug-2>.
6. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>.
7. Убогов С. Г. Методологічні та прикладні засади інтегративної моделі забезпечення якості лікарських засобів на етапах реалізації і медичного застосування : дис. ... д-ра. фармацевт. наук: 15.00.01 / Київ, 2019. URL: https://nmapo.edu.ua/zagruzka2/DrAr/Dr_Ubohov.pdf.

8. Руснак Л. М. Державне регулювання фармацевтичної діяльності в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Юриспруденція*. 2018. Вип. 36, т. 1. С. 105-108.
9. Ховпун О. Мета, завдання та принципи державного управління фармацією. *Вісник АПСВТ*. 2020. №1-2. С. 54-63.
10. Котвіцька А. А., Суворов М. О. Аналіз особливостей правового статусу Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками на сучасному етапі. *Соціальна фармація в охороні здоров'я*. 2023. Т. 9, № 3. С. 25-38. DOI: 10.24959/sphhcj.23.294.
11. Немченко А. С., Куриленко Ю. Є., Назаркіна В. М., Чернуха В. М. Аналіз стану та проблем реалізації державних програм із доступності ліків на основі анкетування медичних фахівців. *Соціальна фармація в охороні здоров'я*. 2020. Т. 6, № 4. С. 32-39. DOI : 10.24959/sphhcj.20.198.
12. Сушарина І. В., Немченко А. С., Хоменко В. М. Визначення пріоритетних напрямків удосконалення державного та суспільного регулювання у фармації. *Фармацевтичний часопис*. 2017. № 1. С. 38–43.
13. Настанова лікарські засоби належна регуляторна практика СТ-Н МОЗУ 42-1.1:2013. URL: <https://compendium.com.ua/uk/clinical-guidelines-uk/standartizatsiya-farmatsevtichnoyi-produktsiyi-tom-1/st-n-mozu-42-1-1-2013/>.
14. Bundesinstitut für Arzneimittel und Medizinprodukte. URL: <https://www.bundesgesundheitsministerium.de/service-benutzerhinweise/behoerden-im-geschaeftsbereich/bundesinstitut-fuer-arzneimittel-und-medizinprodukte.html>.
15. Finnish Medicines Agency. URL: <https://unicom-project.eu/unicom/fimea-2/>
16. Medicines & Healthcare products Regulatory URL: <https://www.emergobyul.com/resources/europe/uk-medicines-healthcare-products-regulatory-agency/>.

References

1. Instrumenty zabezpechennia efektyvnosti, rezultatyvnosti ta yakosti diialnosti orhaniv derzhavnoi vlady / M. Kanavets (ker. avt. kol.), Yu. Lykhach, A. Kukulia, O. Butenko, Yu. Yerchenko ; za zah. red. V. Kupriia. Kyiv : Tsent adaptatsii derzhavnoi sluzhby do standartiv Yevropeiskoho Soiuzu, 2019.
2. Kozachenko, V. Yu. (2018). Zaprovdzhennia kryteriiv otsiniuvannia yakosti nadannia publichnykh posluh. *Investysii: praktyka ta dosvid*, No. 16, 82–86.
3. Leheza, Ye. O. (2017). *Kontseptsiiia publichnykh posluh: administratyvno-pravovyi aspekt : dys. ... d-ra yuryd. nauk: spets. 12.00.07 "Administratyvne pravo i protses: finansove pravo: informatsiine pravo" / Zaporiz. nats. un-t. Zaporizhzhia.*
4. Bryhilevych, I. (2017). Diialnist TsNAP ta otsinka yakosti nadannia administratyvnykh posluh : prakt. posib. Kyiv.
5. Dashboard iz rezultatamy pershoi vseukrainskoi otsinky yakosti adminposluh. Available at: <https://center.diia.gov.ua/rezultati-persoi-vseukrainskoi-ocinki-akosti-adminposlug-2>.
6. Pro zasady derzhavnoi rehuliatornoj polityky u sferi hospodarskoi diialnosti : Zakon Ukrainy vid 11.09.2003 No. 1160-IV. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>.
7. Ubohov, S. H. (2019). *Metodolohichni ta prykladni zasady intehratyvnoi modeli zabezpechennia yakosti likarskykh zasobiv na etapakh realizatsii i medychnoho zastosuvannia : dys. ... d-ra. farmatsevt. nauk: 15.00.01. Kyiv. Available at: https://nmapo.edu.ua/zagruzka2/DrAr/Dr_Ubohov.pdf.*
8. Rusnak, L. M. (2018). Derzhavne rehuliuвання farmatsevtichnoi diialnosti v Ukraini. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser. : Yurysprudentsiia*, 36, 1, 105-108.
9. Khovpun, O. (2020). Meta, zavdannia ta pryntsypy derzhavnoho upravlinnia farmatsiieiu. *Visnyk APSVT*, 1-2, 54-63.
10. Kotvitska, A. A., Suvorov, M. O. (2023) Analiz osoblyvostei pravovoho statusu Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z likarskykh zasobiv ta kontroliu za narkotykyamy na suchasnomu etapi. *Sotsialna farmatsiia v okhoroni zdorovia*, 9, 3, 25-38. doi:10.24959/sphhcj.23.294.
11. Nemchenko, A. S., Kurylenko, Yu. Ye., Nazarkina, V. M., Chernukha, V. M. (2020). Analiz stanu ta problem realizatsii derzhavnykh prohram iz dostupnosti likiv na osnovi anketuvannia medychnykh fakhivtsiv. *Sotsialna farmatsiia v okhoroni zdorovia*, 6, 4, 32-39. doi : 10.24959/sphhcj.20.198.
12. Susharyna, I. V., Nemchenko A. S., Khomenko V. M. (2017). Vyznachennia priorytetnykh napriamkiv udoskonalennia derzhavnoho ta suspilnoho rehuliuвання u farmatsii. *Farmatsevtichnyi chasopys*, 1, 38–43.
13. Nastanova likarski zasoby nalezhna rehuliatorna praktyka ST-N MOZU 42-1.1:2013. Available at: <https://compendium.com.ua/uk/clinical-guidelines-uk/standartizatsiya-farmatsevtichnoyi-produktsiyi-tom-1/st-n-mozu-42-1-1-2013/>.

14. Bundesinstitut für Arzneimittel und Medizinprodukte. Available at: <https://www.bundesgesundheitsministerium.de/service-benutzerhinweise/behoerden-im-geschaefsbereich/bundesinstitut-fuer-arzneimittel-und-medizinprodukte.html>.
15. Finnish Medicines. Agency. Available at: <https://unicom-project.eu/unicom/fimea-2/>.
16. Medicines & Healthcare products Regulatory Agency. Available at: <https://www.emergobyul.com/resources/europe/uk-medicines-healthcare-products-regulatory-agency>.

Відомості про авторів:

Котвіцька А. А., докторка фармацевтичних наук, професорка, в.о. ректора, Національний фармацевтичний університет Міністерства охорони здоров'я України (<https://orcid.org/0000-0002-6650-1583>)

Суворов М. О., аспірант PhD, кафедра соціальної фармації, Національний фармацевтичний університет Міністерства охорони здоров'я України (<https://orcid.org/0009-0003-4031-2316>). E-mail: socpharm@nuph.edu.ua

Information about authors:

Kotvitska A. A., Doctor of Pharmacy (Dr. habil.), professor, rector, National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine (<https://orcid.org/0000-0002-6650-1583>)

Suvorov M. O., postgraduate student of the Department of Social Pharmacy, National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine (<http://orcid.org/0009-0003-4031-2316>). E-mail: socpharm@nuph.edu.ua

Надійшла до редакції 25.10.2023 р.